

«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі»
акционерлік қоғамы басқармасының
2024 жылғы 12 желтоқсандағы № 120 хаттамасына
№ 11 қосымша

«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі»
акционерлік қоғамы басқармасының
2024 жылғы 12 желтоқсандағы
(№120 хаттама) шешімімен
бекітілген

**«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік
қоғамының парниктік газдар шығарындыларын есептеу әдістемесі**
*«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамы
Басқармасының 2025 жылғы 19 желтоқсандағы (№ 112 хаттама) шешіміне сәйкес № 1
өзгеріспен және толықтырулармен*

Астана қ. 2024 жыл

ІНҚ БОЙЫНША ТҮЙІНДЕМЕ

ІНҚ атауы	«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамының парниктік газдар шығарындыларын есептеу әдістемесі
ІНҚ иесі	Халықаралық ынтымақтастық департаменті
Қолжетімділік деңгейі	Жалпыға қолжетімді
Құрылымдық бөлімшелерді ІНҚ-мен таныстыру бойынша іс-шаралар	«Ішкі портал» желілік дискіге ІНҚ орналастырылған күннен бастап 1 (бір) жұмыс күні ішінде электрондық пошта арқылы тарату

Күні: 06.12.2024 12:56: 04. ЭҚЖ нұсқасы: SimBASE4. ЭЦҚ тексерудің оң нәтижесі

Мазмұны

1-тарау. Жалпы ережелер	4
2-тарау. Әдістеменің мақсаттары мен міндеттері	5
3-тарау. Әдістеменің ұйымдастырушылық шекаралары.....	5
4-тарау. PG тікелей шығарындылары (SCOPE 1)	6
5-тарау. ПГ жанама энергетикалық шығарындылары (SCOPE 2).....	7
6-тарау. SCOPE 3 шығарындылары.....	8
6.1-тарау. SCOPE 3 шығарындылары (Category 15: Investments).....	10
7-тарау. Қорытынды ережелер.....	11
1-қосымша.....	12
2-қосымша.....	Ошибка! Закладка не определена.
3-қосымша.....	Ошибка! Закладка не определена.
4-қосымша.....	Ошибка! Закладка не определена.

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамының парниктік газдар шығарындыларын есептеу әдістемесі (бұдан әрі – Әдістеме) «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – Қоғам) шығаратын парниктік газдар шығарындыларының есебін регламенттейді.

2. Әдістеменің мақсаты қоғам қызметінен туындайтын парниктік газдар шығарындыларын есептеу әдісі мен тәртібін (Score 1, 2, 3) анықтау, қоғамның парниктік газдар шығарындыларын сандық бағалау әдісін сипаттау, есептеу шекаралары болып табылады.

Абзац «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамы басқармасының 2025 жылғы 19 желтоқсандағы шешіміне (№ 112 хаттама) сәйкес толықтырылды

Әдістеменің жеке элементі қоғамның қолдау шараларын ұсынуы нәтижесінде туындайтын Score 3 (Investments санаты) ПГ портфельдік шығарындыларын есептеу болып табылады.

3. Осы Әдістеме сәйкес әзірленді:

1) Қазақстан Республикасының заңнамасымен;

2) Қазақстан Республикасының 2060 жылға дейінгі көміртегі бейтараптығына қол жеткізу стратегиясы;

3) Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар министрінің 2023 жылғы 17 қаңтардағы № 9 бұйрығымен бекітілген Парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін есептеу жөніндегі әдістемелер;

4) Greenhouse Gas Protocol парниктік газдар шығарындыларын есепке алуға арналған халықаралық стандарт (бұдан әрі-GHG Protocol, хаттама);

5) ҚР СТ ISO 14064-1:2019 (ISO 14064-1:2018) «парниктік газдар. Ұйым деңгейіндегі парниктік газдар шығарындылары мен сіңіру/жою туралы сандық және есеп беру талаптары мен нұсқаулары»;

6) Климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық сарапшылар тобының басшылық қағидаттары (IPCC, ағылш. Intergovernmental Panel of Climate Change, IPCC) тиімді тәжірибе бойынша және ұлттық парниктік газдар кадастрларындағы белгісіздік факторларын есепке алу.

4. Бұл Әдістемеді келесі негізгі терминдер, анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:

1) Парниктік газдар (ПГ) – бұл күн сәулесінің өтуіне мүмкіндік беретін, бірақ жер бетінен шыққан инфрақызыл сәулеленуді кешіктіретін жоғары беріктігі бар заттар. Газдар Киото хаттамасында келтірілген: көмірқышқыл газы (CO₂); метан (CH₄); азот оксиді (N₂O); гидрофторкөміртекттер (HFC); перфторкөміртекттер (PFC); күкірт гексафториді (SF₆); және азот трифториді (NF₃);

2) Ғаламдық жылыну потенциалы (бұдан әрі - ПГП) - осы уақыт кезеңіндегі CO₂ бір бірлігіне қатысты осы ПГ бір бірлігінің радиациялық әсерінің әсерін (атмосфераға зиян дәрежесін) сипаттайтын коэффициент;

3) Көміртегі ізі - адамның, бизнестің немесе мемлекеттің қызметі нәтижесінде бөлінетін ПГ шығарындыларының жиынтығы. ПГ шығарындылары қоғамның қоршаған ортаға әсерін анықтауға мүмкіндік беретін «Score» деп аталатын қамту салаларына жіктеледі;

4) GHG Protocol (Greenhouse Gas Protocol) – парниктік газдар шығарындыларын есепке алуға арналған салалық нұсқаулықтар мен өзге де құралдар жиынтығы, сондай-ақ парниктік газдар шығарындыларын түсінуге, сандық бағалауға және басқаруға мүмкіндік беретін кеңінен қолданылатын халықаралық есепке алу құралы. Хаттаманы әзірлеуді Дүниежүзілік ресурстар институты (WRI) және Дүниежүзілік тұрақты даму іскерлік кеңесі (WBCSD) үйлестіреді;

5) Шығарындылар коэффициенті-бұл қызмет деректерін шығарындылар мәндеріне түрлендіретін мән. Жергілікті және мемлекеттік, үкіметаралық мекемелер сияқты әртүрлі ұйымдар шығарады;

6) CO_{2e} -көмірқышқыл газының (CO₂) эквиваленті (e). «Көмірқышқыл газының эквиваленті» бұл көмірқышқыл газының немесе метан сияқты басқа газдың шығарындылары болғанына қарамастан, ПГ шығарындыларын есептеудің стандартты бірлігі. Техникада tCO_{2e} (көмірқышқыл газының тонна эквиваленті) немесе gCO_{2e} (көмірқышқыл газының грамм эквиваленті) сияқты бірліктер қолданылады.

2-тарау. Әдістеменің мақсаттары мен міндеттері

5. Әдістеменің мақсаттары:

1) жаһандық климаттың өзгеруін митигациялау және бейімдеу бойынша жаһандық күш-жігерге үлес қосу;

2) көміртегі ізін азайту және парниктік газдарды ұлттық түгендеудің (IPCC, 2006) нұсқаулықтары, парниктік газ туралы 2 хаттаманың (GHG Protocol Scope 2 Guidance) қамту аймағын есепке алу әдіснамасы негізінде өз қызметі нәтижесінде пайда болатын парниктік газдар шығарындыларын сандық бағалауды жүргізу;

3) қоғамның парниктік газдар шығарындылары туралы жыл сайынғы ақпаратты жариялау;

5-тармақтың 4) тармақшасы «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамы басқармасының 2025 жылғы 19 желтоқсандағы шешіміне (№ 112 хаттама) сәйкес баяндалған

4) Қоғамның портфельдік шығарындыларын одан әрі есептеу үшін экспорттаушылардың ПГ шығарындылары туралы ақпарат алу.

6. Әдістеменің міндеттері:

1) қоғам басшылығы мен қызметкерлеріне қоғамның тұрақты дамуы мен көміртегі ізі туралы түсіндіру;

2) Қоғамның экологиялық әсері туралы ақпаратты ашу.

3-тарау. Әдістеменің ұйымдастырушылық шекаралары

7. Әдістеме қоғамның даму басымдықтары мен қызмет жағдайлары өзгерген кезде, сондай-ақ стандарттарда және шығарындылар коэффициенттерін қайта есептеуде түзетулер болған жағдайда қайта қаралуы, түзетілуі және жетілдірілуі мүмкін.

8. ПГ шығарындыларын есептеу нәтижелері қоғамның корпоративтік Интернет-ресурсында жыл сайын, есепті жылдан кейінгі бірінші жартыжылдықта осы Әдістемеге 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша жарияланады.

9. Қоғам сондай-ақ Қоғамның корпоративтік Интернет-ресурсында, сондай-ақ өзге де әлеуметтік желілерде орналастырылатын орнықты даму туралы жылдық есепте/есепте экологиялық әсер туралы ақпаратты жыл сайын ашады. Шығарындылар бойынша есептеулердің алынған нәтижелері қоғам қызметінен шығарындыларды азайту үшін негіз бола алады.

10. ПГ шығарындыларын бағалау тәсілінде операциялық бақылау тәсілі қолданылды, онда қоғам операциялық бақылауға ие объектілерден барлық ПГ шығарындыларын ескереді. ПГ шығарындыларын сандық бағалау Қоғамның атқарушы органы және қоғамның Алматы қаласындағы Өкілдігі үшін жүргізіледі.

11-тармақ «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамы басқармасының 2025 жылғы 19 желтоқсандағы шешіміне (№ 112 хаттама) сәйкес редакцияда жазылды

11. Қоғамның орнықты даму саласындағы қызметінің принциптері мен бағыттарын тікелей айқындауды жүзеге асыратын Қоғамның құрылымдық бөлімшесі

қоғамның халықаралық ынтымақтастығына жауапты құрылымдық бөлімше болып табылады.

Қоғам басшылығы үшін қызметтік автокөлікті пайдалану бойынша ПГ шығарындыларын есептеу үшін ақпарат беретін құрылымдық бөлімше қоғамның операциялық қызметіне жауапты құрылымдық бөлімше болып табылады.

Сапарлар (іссапарлар) бойынша ПГ шығарындыларын есептеу үшін маршруттар мен қашықтықтар бойынша ақпарат беретін құрылымдық бөлімше, сондай-ақ есепті жылы Қоғам қызметкерлерінің орташа тізімдік саны қоғамның адами ресурстарын басқаруға жауапты құрылымдық бөлімше болып табылады.

Қолдау көрсетілетін жобалар бойынша ПГ шығарындыларын есептеу үшін ақпарат беретін құрылымдық бөлімше қолданыстағы сақтандыру және кепілдік беру шарттары бойынша мониторинг жүргізуге жауапты құрылымдық бөлімше болып табылады.

11.3-тармаққа сәйкес сақтандыру өнімдері бойынша жобаларды қарау кезеңінде ПГ шығарындыларын есептеу үшін клиенттерден деректерді сұрататын құрылымдық бөлімше. 2025 жылғы 28 қарашадағы № 105 хаттама Қоғам Басқармасының шешімімен бекітілген «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамын сақтандыруды, кепілдендіруді, экспорт алдындағы қаржыландыруды ұсыну жөніндегі регламентті жүзеге асырады), деректерді бастапқы жинауды жүргізеді және ақпаратты қоғамның халықаралық ынтымақтастығына жауапты құрылымдық бөлімше береді, клиенттермен және олардың өзара іс-қимылына жауапты құрылымдық бөлімше болып табылады тарту.

Клиенттерден ақпарат жинау парниктік газдар шығарындылары туралы деректерді жинау бойынша клиенттерге арналған сауалнама негізінде жүргізіледі (Әдістемеге 4-қосымша) және оны клиенттерден сұрау жолымен жүзеге асырылады.

Электр тұтыну, энергия тұтыну, су тұтыну туралы ақпарат Қоғамның кеңселері орналасқан ғимараттың иесінен сұралады.

12. Шығарындылардың тікелей және жанама көздерін ажыратуға, ашықтықты арттыруға және ұйымдардың әртүрлі түрлеріне ыңғайлылықты қамтамасыз етуге көмектесу үшін параграфты есепке алу және есеп беру мақсатында үш Score (қамту саласы) анықталады.

Score 1 бойынша ПГ шығарындылары, хаттамаға сәйкес, табиғи газ, май, көмір, мазут, дизель отыны, меншіктегі немесе ұйымның бақылауындағы жабдықта бензин сияқты қазба отындарының жануынан пайда болатын тікелей шығарындылар болып табылады.

Score 2 бойынша ПГ шығарындылары электр және жылу энергиясын тұтынудан пайда болатын тікелей шығарындылар болып табылады.

Score 3 бойынша ПГ шығарындылары ұйымнан тыс жерде пайда болатын, бірақ оның қызметіне байланысты шығарындыларды білдіреді. Score 3 15 санатты қамтиды.

Осы Әдістемеге 2-қосымшада санаттар бойынша бөлінген GHG Protocol сәйкес шығарындылардың барлық түрлері келтірілген.

4-тарау. ПГ тікелей шығарындылары (SCOPE 1)

13. Score 1 ПГ шығарындыларын бағалау Қоғам қызметі шеңберінде жүргізіледі.

Өз қызметінің ерекшелігіне байланысты Қоғам жылыту, электр энергиясын өндіру және көлік үшін отын жақпайды, өнеркәсіптік процестерден Ұшпа шығарындылар шығармайды, сұйытылған табиғи газды (СТГ) шығармайды және күйдірмейді, сондай-ақ ауыл шаруашылығы қызметінен N₂O шығарындылары болмайды.

Сонымен қатар, қоғам орналасқан «Бәйтерек» бизнес-орталығының (бұдан әрі – «Бәйтерек» БО) ғимараты «Қазақстандық тұрғын үй компаниясы» акционерлік қоғамының (бұдан әрі – «ҚЖК»АҚ) басқаруында болады. «Бәйтерек» БО ғимаратында дизель-генератор қондырғысы бар, оның шығарындылары «ҚЖК» АҚ Score 1 есебінде ескеріледі.

14. Қоғам басшылығының іскерлік сапарларынан шығарындыларды есептеу формулалары (жалға алынған автокөлік).

Бұл сапарлар GHG Protocol scope 3 Guidance нұсқаулығының «Upstream leased assets» 8 санатына жатады. Алайда, бұл әдістеде жалға алынған автокөліктің шығарындылары Scope 1-де көрсетіледі, себебі қоғам басшылыққа қызмет көрсету үшін автокөліктің маршруттары мен жүру кестесін бақылайды.

15. Осы санатты есептеу үшін хаттамада мынадай әдістер көзделген:

1) іссапар кезінде тұтынылатын отын мөлшерін анықтауды (яғни, 1 және 2 қолдану аясындағы көлік компанияларының шығарындыларын) және отынның осы түріне сәйкес шығарындылар коэффициентін қолдануды қамтитын отынға негізделген әдіс;

2) қашықтыққа негізделген әдіс, ол қашықтықты және іссапар режимін анықтауды, содан кейін пайдаланылған режим үшін тиісті шығарындылар коэффициентін қолдануды қамтиды;

3) іскерлік сапарларға арналған көліктің әр түріне жұмсалған ақша сомасын анықтауды және қайталама шығарындылар коэффициенттерін қолдануды қамтитын шығыстарға негізделген әдіс.

Қоғам есептеуді қашықтыққа негізделген әдіске сәйкес жүргізеді.

1-формула.

көлік құралының түріне байланысты жүріп өткен қашықтық (көлік құралы – км) × көлік құралының шығарындыларының үлес коэффициенті (gCO₂e / км көлік құралы немесе gCO₂) = пойыздарда, ұшақтарда, сондай-ақ жалға алынған автомобильдерде сапарлардан (іссапарлардан) CO₂ шығарындылары

Есептеу үшін келесі коэффициенттер қолданылады:

Бағыт	Шығарындылар коэффициенттері, TTW gCO ₂ e/км		
	Авиа	Т/Ж	Авто
Ішкі	116	21,7	180
Халықаралық	77	-	-

Дереккөз: EIB Project Carbon Footprint Methodologies.

* TTW жанармай жеткізуден бастап дөңгелектерге энергия тасымалдауға дейінгі барлық оқиғалар тізбегін ескере отырып, көлік құралының жүріп өткен жолдың әр километріне шығаратын көмірқышқыл газының эквивалентінің грамм санын білдіреді.

5-тарау. ПГ жанама энергетикалық шығарындылары (SCOPE 2)

16. Scope 2 ПГ шығарындыларын бағалау Астана қаласы, Мәңгілік Ел даңғылы 55а мекенжайы бойынша және Алматы қаласындағы өкілдік үшін кеңседе орналасқан Қоғам қызметі шеңберінде жүргізіледі.

17. Scope 2 шеңберінде электр және жылу энергиясын тұтынудан шығарындылар сандық бағалауға жатады. Мұндай шығарындылар Қоғам қызметінің салдары болып табылады, бірақ іс жүзінде оған тиесілі емес көздерден, атап айтқанда жану орын алатын электр станцияларынан келеді.

N₂O және CH₄ шығарындыларын бағалау жүргізілмейді, өйткені жылу электр желілері үшін бұл газдардың жалпы шығарындылары CO₂ шығарындылары массасының үлесінен аспайды.

18. Электр және жылу энергиясын тұтынудан шығарындыларды есептеу формулалары.

Scope 2 санау үшін хаттамада екі әдіс қарастырылған: орналасуға негізделген әдіс (local – based) және нарықтық әдіс (market – based). Қоғамның Қызмет түріне сәйкес Әдістеде тікелей және жанама энергия шығарындыларының есебін жүргізудің «local-based» әдісін қолдану керек. Бұл әдіс энергияны тұтыну орын алатын белгілі бір аймақта

энергия өндірудегі шығарындылардың орташа қарқындылығын көрсетеді.

Есептеу формуласы:

2-формула.

қоғам тұтынатын электр/жылу энергиясы × аймақтағы шығарындылар коэффициенті 1 кВт/сағ немесе Гкал = электр және жылу энергиясын тұтынудан CO₂ шығарындылары

Аймақта 1 кВт/сағ немесе Гкал бар ПГ шығарындыларын есептеу үшін «EIB Project Carbon Footprint Methodologies» (EIB жобаларының көміртегі ізінің әдістемесі, https://www.eib.org/attachments/lucalli/eib_project_carbon_footprint_methodologies_2023_en.pdf), ол ПГ шығарындыларын есептеуге болатын бірқатар шығарындылар коэффициенттерін ұсынады. Төмендегі кестеде ұлттық электр желілері үшін бес түрлі мән берілген.

Есептеу кезінде қоғам мен оның Алматы қаласындағы Өкілдігі бүкіл ғимаратқа иелік етпейтінін, бірақ үй-жайлардың бір бөлігін жалға алатынын ескеру қажет және келесі формула бойынша есептеледі:

2.1-формула

(қоғам орынжайларының ауданы ÷ ғимараттың жалпы ауданы) × ғимараттың жалпы электр энергиясын тұтынуы = қоғам пайдаланатын кВт/сағ

Электр және жылу энергиясынан ПГ шығарындыларының коэффициенттері

ГСО-дағы шығарындылар коэффициенттері 2/кВт / сағ (CO₂-ге қатысы жоқ парниктік газдардың әсері шамалы. Есептеу мақсатында төмендегі коэффициенттерді CO₂е ретінде қарастыруға болады)

Ел/ аумағы/ Арал	Электр энергиясын аралас рентабельді мерзімді өндіру	Тұрақты электр энергиясын өндірудің жиынтық маржасы / электр энергиясын тұтыну	Электр энергиясын тұтыну / желідегі шығындар жоғары / вольтты Top +2%	Электр энергиясын тұтыну / желідегі шығындар MV +4 торы%	Электр энергиясын тұтыну / желідегі шығындар Төмен вольтты тор +7%
Қазақстан	698	532	543	554	569

Дереккөз: EIB Project Carbon Footprint Methodologies.

6-тарау. SCOPE 3 шығарындылары

19. Scope 3 ПГ шығарындыларын бағалау Астана қаласы, Мәңгілік Ел даңғылы 55а мекенжайы бойынша және Алматы қаласындағы өкілдік үшін кеңседе орналасқан Қоғам қызметі шеңберінде жүргізіледі.

20. ПГ шығарындылары санаттарының қабылданған жіктелмесіне сүйене отырып келесі көздер анықталды:

- 1) қызметкердің жеке көлігі, автобус, такси сияқты ұйымға жатпайтын көлік құралдарында жұмысшылардың жұмысқа сапарлары;
- 2) пойыздар мен ұшақтарда іссапарлар (іссапарлар);
- 3) қоғам басшылығы мен жұмысшылардың іссапарлары (жалға алынған автомобильдер).

21. Қоғам қызметкерлерінің сапарларынан ұйымға тиесілі емес көлік құралдарындағы жұмыс орнына дейінгі шығарындыларды есептеу формулалары. Бұл санатқа жұмысшыларды үйлері мен жұмыс орындары арасында тасымалдауға

байланысты шығарындылар кіреді. GHG Protocol Scope 3 Guidance нұсқаулығының 7-санатына («Employee Commuting») жатады.

Жұмысшылардың жұмысқа баруына байланысты шығарындылар:

- 1) жеке автокөлікпен жүру;
- 2) автобуспен жүру;
- 3) басқа көлік түрлерімен (мысалы, теміржол, ұшақтар, метро, велосипед, жаяу серуендеу).

Осы санатты есептеу үшін хаттамада мынадай әдістер көзделген:

1) жол жүру кезінде тұтынылатын отын мөлшерін анықтауды және отынның осы түріне сәйкес шығарындылар коэффициентін қолдануды қамтитын отынды пайдалануға негізделген әдіс;

2) жұмысшылардан жол жүру сипаты туралы деректерді жинауды (мысалы, жүріп өткен қашықтық және жол жүру үшін қолданылатын режим) және пайдаланылған режимдер үшін тиісті шығарындылар коэффициенттерін қолдануды қамтитын қашықтыққа негізделген әдіс;

3) жұмысшылардың жұмысқа баруы нәтижесінде шығарындыларды жұмысқа барудың сипаты туралы орташа мәліметтер негізінде бағалауды көздейтін орташа деректер әдісі.

Қоғам әдіске сәйкес есептеуді, формула бойынша орташаланған деректерді жүргізеді:

$$\text{3-формула.} \\ \text{қызметкерлердің жалпы саны} \times \text{көлікті пайдаланатын қызметкерлердің \%} \times \text{бір} \\ \text{жақты қашықтық (көлік құралының км немесе жолаушы ретінде км)} \times 2 \times \\ \text{жылдағы жұмыс күндерінің саны} \times \text{көліктің осы түрі үшін шығарындылар} \\ \text{коэффициенті (көлік құралының gCO}_2\text{e /км)} = \text{қызметкерлердің көлік} \\ \text{құралдарында жұмыс істеуге баруынан CO}_2 \text{ шығарындылары, жоқ ұйымға тиесілі}$$

Ол үшін қоғамның халықаралық ынтымақтастығына жауапты құрылымдық бөлімше есептеу үшін қажетті деректерді ұсына отырып, штаттық қызметкерлер үшін сауалнама жібереді.

Сауалнама үлгісі осы Әдістемеге 3-қосымшада ұсынылған.

Есептеу үшін шығарындылар коэффициенттері

Жеке автокөлік үшін шығарындылар коэффициенті, gCO ₂ e/км көлік құралы	180
Автобустар үшін шығарындылар коэффициенті, gCO ₂ e/км көлік құралы	97
Көлік құралының такси, gCO ₂ e/км үшін шығарындылар коэффициенті	128

Дереккөздер: EIB Project Carbon Footprint Methodologies.

22. Пойыздар мен ұшақтарда, сондай-ақ жалға алынған автомобильдерде сапарлардан (іссапарлардан) шығарындыларды есептеу формулалары.

Іскерлік саяхатқа байланысты шығарындылар GHG Protocol Scope 3 Guidance басшылығының 6 «Business Travel» санатына жатады және мыналардан туындайды:

- 1) әуе сапарларымен;
- 2) темір жол арқылы өту;
- 3) автобуспен жүру;
- 4) автокөлік сапарлары (мысалы, жалға алынған автомобильдермен немесе жұмысшыларға тиесілі көліктермен іссапарлар, жұмысшылардың жұмысқа және кері сапарларын қоспағанда);

5) қозғалыстың басқа түрлері.

Есептеу кезінде формула 1 қолданылады.

6.1 тарау. «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамы басқармасының 2025 жылғы 19 желтоқсандағы шешіміне (№ 112 хаттама) сәйкес редакцияда жазылды

6.1-тарау. SCOPE 3 шығарындылары (Category 15: Investments)

22-1. Қолдау көрсетілетін жобалар шеңберінде Қоғам GHG Protocol scope 3 Guidance басшылығының 15-санатты ПГ (Investments) шығарындыларын, оның ішінде қоғам қолдау шараларын көрсететін экспорттаушылардың қызметіне байланысты шығарындыларды айқындайды.

GHG Protocol Scope 3, Category 15 «Investments» басшылығына сәйкес, бұл санатқа мыналар кіреді:

- 1) қоғам қолдайтын жобаларға байланысты парниктік газдар шығарындылары;
- 2) қоғамның өзі Score 1 және score 2 құрамына кірмейтін шығарындылар;
- 3) қоғам қолдаған жобаларды іске асыру нәтижесінде туындайтын экспорттаушылардың қызметіне қатысты шығарындылар.

22-2. Портфолио шығарындылары downstream Score 3 ретінде қарастырылады, өйткені қолдау шараларын ұсыну қоғам көрсететін қызмет болып табылады.

22-3. Әдістеме келесі стандартты тәсілдерді қолдануды қоса алғанда, жобаға қоғамның қатысуына жататын клиенттер шығарындыларының үлесін анықтау принциптері мен формулаларын белгілейді:

- 1) attribution factor (қатысу үлесін бөлу коэффициенті);
- 2) Тұтынушы деректерін немесе салалық коэффициенттерді пайдалану;
- 3) PCAF және GHG Protocol ұсынған бағалау әдістері.

22-4. Әрбір қолдау көрсетілетін жоба үшін қоғамның қатысу үлесін көрсететін атрибуция коэффициентіне одан әрі түзетілетін барлық тиісті ағындар (электр энергиясы, отын, жылу және т.б.) бойынша жиынтық эмиссия айқындалады. Барлық жобалар бойынша атрибутталған шығарындылар сомасы қоғам шығарындыларының көрсеткішін қалыптастырады. ПГ шығарындылары бойынша деректерді жинауды құрылымдық бөлімшелер арасында бөлу осы Әдістеменің 11-тармағына сәйкес орындалады.

Есептеу формуласы:

1-формула.

Жобалардан CO₂ шығарындылары = қоғамның жобаға қатысу коэффициенті × (электр энергиясын тұтыну (кВтсағ) × электр энергиясы шығарындыларының коэффициенті (кг CO₂/кВтсағ) + жиынтық (отын түріне байланысты отын тұтыну көлемі (л, т, ГДж) × отын түріне байланысты отын шығарындыларының коэффициенті (кг CO₂/л, т, ГДж)) + жылу энергиясын тұтыну (Гкал немесе МВт сағ) × жылу шығарындыларының коэффициенті (кг CO_{2e}/Гкал немесе кг CO_{2e}/МВт·сағ)

22-5. Жобаға қатысу үлесі мынадай формула бойынша есептеледі:

Қоғамның жобаға қатысу коэффициенті = қоғамды қамту сомасы/жобаның жалпы құны.

22-6. Жобадан CO₂ шығарындылары қоғамның жобаға қатысу коэффициентінің қосындысы ретінде есептеледі:

- 1) электр энергиясын тұтыну (кВт·сағ), электр энергиясын шығару коэффициентіне көбейтілген (кг CO_{2e} / кВт * сағ);
- 2) шығарындылардың тиісті коэффициенттеріне көбейтілген әрбір түрдегі (л, т, ГДж) отынды тұтыну;
- 3) жылу шығару коэффициентіне көбейтілген жылу энергиясын тұтыну (Гкал/МВт·сағ).

22-7. Сауалнама жобалары ПГ шығарындыларын тудыратын физикалық белсенділікті (өндіріс, құрылыс, жобаны нақты іске асыру, өнімді нақты жеткізу) қамтитын экспорттаушыларға ғана жіберіледі.

22-8. Сауалнама физикалық белсенділікпен немесе энергияны тұтынумен байланысты емес жобалар мен операцияларға (өндірістік қызметке байланысы жоқ, өнімді жеткізусіз, материалдық емес тауарларды немесе ұсақ шығын материалдарын сатып алуға арналған жобалар (мысалы, қаптама) жіберілмейді.

22-9. Шығарындыларды есептеу және деректерді бөлу PCAF және GHG Protocol-ға сәйкес жүзеге асырылады, мұнда жобалардың нақты шығарындылары ғана ескеріледі және барлық ерекшеліктер мен әдістемелік болжамдар ашықтық пен ішкі бақылау үшін жазылады.

7-тарау. Қорытынды ережелер

23. Әдістемеге өзгерістер мен толықтырулар қоғамның ішкі құжаттарында белгіленген тәртіппен енгізіледі.

24. Қоғамның халықаралық ынтымақтастығына жауапты құрылымдық бөлімше оны өзектендіру тұрғысынан Әдістемеге тұрақты негізде мониторинг жүргізеді.

25. Әдістеме Қоғамның корпоративтік Интернет-ресурсында жариялау үшін міндетті.

*«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі»
акционерлік қоғамының парниктік газдар
шығарындыларын есептеу әдістемесіне
1-қосымша*

20 жылғы CO₂ шығарындылары бойынша кесте нысаны

Қамту аймағы 1	1. _____ tCO ₂ e (жұмысшылар мен басшылыққа қызмет көрсету үшін қызметтік машиналарды пайдаланудан).
Аралық қорытынды	_____ tCO ₂ e
Қамту аймағы 2	1. _____ tCO ₂ e (сатып алынатын электр энергиясынан); 2. _____ tCO ₂ e (сатып алынатын жылу энергиясынан); 3. _____ tCO ₂ e (суды тұтыну мен жылытудан).
Аралық қорытынды	_____ tCO ₂ e
Қамту аймағы 3	1. _____ tCO ₂ e (жұмысшылардың сапарлардан жеке және қоғамдық көліктердегі жұмыс орнына дейінгі шығарындыларын бағалау); 2. _____ tCO ₂ e (теміржол сапарларынан); 3. _____ tCO ₂ e (әуе сапарларынан); 4. _____ tCO ₂ e (іссапарлар үшін жалға алынған автокөлік бірліктерін пайдаланудан); 5. 17 tCO ₂ e (қызметкерлерді таңертең және кешкі тасымалдау үшін жалға алынған автокөлік бірліктерін пайдаланудан); 6. 1,1 tCO ₂ e (басшылық пен қызметкерлерге қызмет көрсету үшін жалға алынған көлік құралдарын пайдаланудан).
Аралық қорытынды	_____ tCO ₂ e
Барлығы (1, 2 және 3 қамту облыстары шығарындыларының жиынтығы)	_____ tCO ₂ e

Күні: 06.12.2024 12:56: 04. ЭҚЖ нұсқасы: SimBASE4. ЭЦҚ тексерудің оң нәтижесі

GHG Protocol бойынша Score 1, Score 2, Score 3 жіктелуі

Score 1

Ұйымға тиесілі немесе бақыланатын көздерден тікелей шығарындылар. Бұл шығарындылар әртүрлі көздерден алынуы мүмкін, соның ішінде:

- жылыту, электр энергиясын өндіру және көлік үшін отынды жағу;
- өндірістік процестердің Ұшпа шығарындылары;
- сұйытылған табиғи газды (СТГ) шығару және жағу;
- ауыл шаруашылығы қызметінен N₂O шығарындылары.

Score 2

Сатып алынған энергия өндірісінің жанама шығарындылары:

- сатып алынған электр энергиясы;
- сатып алынған бу, жылу және салқындату.

Score 3

1) **Тасымалдау және тарату жоғары және төмен:** бұл санатқа тауарлар мен қызметтерді жеткізілім тізбегі бойынша тасымалдаудан, шикізат өндіруден бастап тұтынушыға түпкілікті жеткізуге дейінгі шығарындылар кіреді;

2) **Іскерлік сапарлар:** бұл санатқа авиакомпаниялар, пойыз сапарлары және автокөлік сапарлары сияқты жұмысшылардың қызметтік сапарларынан шығарындылар кіреді;

3) **Қалдықтар:** бұл санатқа көму, өртеу және қайта өңдеу сияқты қалдықтарды шығарудан шығарындылар кіреді;

4) **Күрделі тауарлар:** бұл санатқа машиналар мен жабдықтар сияқты күрделі тауарларды өндіру мен тасымалдаудан шығарындылар кіреді;

5) **Жалға алынған активтер:** бұл санат көлік құралдары мен кеңсе кеңістігі сияқты жалға алынған активтерді пайдаланудан шығарындыларды қамтиды;¹

6) **Жұмысшылардың жұмысқа баруы:** бұл санатқа жұмысшылардың жұмысқа және жұмыстан шығуынан, мысалы, автомобиль сапарлары мен қоғамдық көліктерден шығатын шығарындылар кіреді;

7) **Сатылған өнімдер мен қызметтерді өндіру және қайта өңдеу қызметі:** бұл санатқа компанияның өнімдері мен қызметтерін өндіруге және пайдалануға байланысты жеткізушілер мен тұтынушылардың қызметінен шығарындылар кіреді;

8) **Сатылған өнімдер мен қызметтерді қызмет ету мерзімі аяқталғаннан кейін өңдеу:** бұл санатқа қайта өңдеу, өртеу және көму сияқты пайдалы қызмет мерзімінің соңында өнімдер мен қызметтерді кәдеге жаратудан шығарындылар кіреді;

9) **Сатып алынған тауарлар мен қызметтер:** бұл санатқа кеңсе тауарлары, азық-түлік және коммуналдық қызметтер сияқты жеткізушілерден тауарлар мен қызметтерді сатып алудан шығарындылар кіреді;

10) **Франчайзингтік төлем:** бұл санатқа бас компанияның франчайзингтік төлемінен шығарындылар кіреді;

11) **Сыйлықақылар:** бұл санатқа мүлікті сақтандыру және жауапкершілікті сақтандыру сияқты сыйлықақылардан шығарындылар кіреді;

12) **Маркетинг және жарнама:** бұл санатқа билбордтар, теледидарлық жарнамалар және баспа жарнамалары сияқты маркетингтік және жарнамалық материалдарды өндіруден және таратудан шығарындылар кіреді;

¹ Бұл әдістемеді жалға алынған автокөліктің шығарындылары Score 1-де көрсетіледі, себебі қоғам басшылыққа қызмет көрсету үшін автокөліктің маршруттары мен жүру кестесін бақылайды.

13) **Жалдау ақысы:** бұл санатқа кеңсе, қойма және басқа да қондырғылар үшін жалдау ақысының шығарындылары кіреді;

14) **Ат қызметтері:** бұл санат деректер орталықтары және бұлтты есептеу сияқты АТ қызметтерін пайдаланудан шығарындыларды қамтиды;

15) **Басқа:** бұл Санат Басқа санаттарға кірмейтін кез келген басқа әрекеттің шығарындыларын қамтиды.

*«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі»
акционерлік қоғамының парниктік газдар
шығарындыларын есептеу әдістемесіне
3-қосымша*

**«Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамы
қызметкерлерінің жұмыс орнына баратын бағыты мен тәсілі бойынша сауалнамасы**

	Құрылымдық бөлімше	Қызметкердің Т.А. Ә.	Меншікті автокөлік		Қоғамдық көлік (үйден жұмыс орнына дейінгі шамамен километр)	Такси (үйден жұмыс орнына дейінгі шамамен километр)	Жұмыс орнына дейін және кері тасымалдау (иә / жоқ)	Жаяу жұмыс орнына дейін (үйден жұмыс орнына дейінгі шамамен км)	Ескертпе
			Үйден жұмыс орнына дейінгі шамамен километр	Автокөлік маркасы, тұтынылатын отын					
1									
2									
3									
4									
5									

Күні: 06.12.2024 12:56: 04. ЭҚЖ нұсқасы: SimBASE4. ЭЦҚ тексерудің оң нәтижесі

Парниктік газдар (ПГ) шығарындылары туралы деректерді жинау бойынша клиенттер үшін сауалнама

1.	Компания туралы жалпы ақпарат		
	Компанияның атауы		
	БСН/ЖСН		
	Қызмет саласы		
	Тауардың/өнімнің/қызметтің негізгі түрі		
	Деректерді беруге жауапты адамның аты-жөні және лауазымы (аты-жөні, лауазымы, телефоны, E-mail)		
2	Қаржылық көрсеткіштер		
	Жобаның жалпы құны		
	Қоғамның қатысу үлесі (сақтандыру өтемінің сомасы, кредит, лизинг)		
3	ПГ шығарындылары бойынша деректер		
3.1.	Қамту аймағы 1 (ПГ түрлері бойынша)	Есепті жыл үшін	
	Көмірқышқыл газы (CO ₂)		
	Метан (CH ₄)		
3.2.	Қамту аймағы 2 (сатып алынған электр энергиясы мен жылудан)	Есепті жыл үшін	
	Сатып алынған электр энергиясы (кВт/сағ / жыл)		
	Сатып алынған жылу энергиясы (Гкал / жыл)		
3.3.	Қамту саласы 3 өзге де жанама шығарындылар (сенімді деректер болған кезде)	Деректер бар	Деректер жоқ
	Сатып алынатын тауарлар мен қызметтер		
	Тасымалдау және логистика (кіріс)		
	Экспортталатын өнімді тасымалдау		
	Қалдықтардың пайда болуы		
	Іскерлік сапарлар		
	Сатылған өнімді пайдалану		
	Өнімнің өмірлік циклі		
4.	ПГ шығарындылары бойынша есептеулер жүргізу жөніндегі ақпарат		
	Пайдаланылған шығарындыларды есептеу әдістемесін көрсетіңіз (мысалы, GHG Protocol, ISO 14064 және т.б.)		
	Шығарындылардың соңғы есебін жүргізу жылы		
	Жобада жаңартылатын энергия көздері пайдаланыла ма? (иә/жоқ / %үлесі)		
	Меншікті ұрпақ бар ма? (иә / жоқ)		
	Жеткізу мерзімі: жалпы жылдық ПГ		

	шығарындылары	
	Егер ПГ шығарындылары бойынша деректер болмаса, отын, электр, жылу энергиясын сатып алу бойынша шоттардың/бухгалтерлік құжаттардың көшірмелерін ұсыну қажет	
5.	ESG стратегиясы және сертификаттау	
	Компанияда бекітілген ESG стратегиясы / тұрақты даму стратегиясы / Климаттық стратегиясы бар ма? (иә / жоқ):	
	Шығарындыларды азайту мақсаттары бар ма? Олай болса, қысқаша көрсетіңіз:	
	Компания тұрақты даму мәселелері бойынша сыртқы аудиттен өтіп жатыр ма? (иә / жоқ):	
	Халықаралық экологиялық сертификаттар бар ма (ISO 14001, EMAS, т. б.):	
6.	Қосымша ақпарат	
	Түсініктемелер немесе түсініктемелер:	

Толтыруға арналған нұсқаулық:

- 1) Мүмкіндігінше сенімді толтырыңыз.
- 2) Энергетикалық және отын көрсеткіштері үшін есептегіштерден, жүкқұжаттардан, жеткізушілермен жасалған шарттардан нақты деректерді пайдаланыңыз.
- 3) Көлік көрсеткіштері үшін (бар болса) жобада пайдаланылатын көліктің арақашықтығы мен түрін көрсету қажет.

Жауапты тұлғаның ТАӘ: _____

Лауазымы: _____

Толтыру күні: _____

Қолы: _____

Мөр (бар болса)

Келісу парағы

Жоба бойынша: 2024 жылғы 12 желтоқсандағы «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» акционерлік қоғамының парниктік газдар шығарындыларын есептеу әдістемесіне №1 өзгеріс пен толықтырулар (№120 хаттама).

Әзірлеуші: «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» АҚ Халықаралық ынтымақтастық департаменті.

ЖІӨ иесі: «Қазақстанның Экспорттық-кредиттік агенттігі» АҚ Халықаралық ынтымақтастық департаменті.

Лауазымның атауы	Тегі, аты, бар болса- әкесінің аты	Қол қойылған күні	Қолы
Басқарма төрағасының орынбасары	А.Е. Бектыбаева		
Комплаенс-қызмет басшысы	А.С. Жакаева		
Тәуекелдерді басқару департаментінің директоры	Л.Г. Шабарбаева		
Құқықтық қамтамасыз ету департаментінің директоры	С.К. Нурмухамбетов		
Жобалық басқару және ақпараттық технологиялар департаментінің директоры	М.С. Туякбаев		
Кредиттік талдау департаментінің директоры	А.Р. Молжигитов		
Сақтандыру және кепілдік департаментінің директоры	Е.В. Абилова		
Халықаралық ынтымақтастық департаменті	Д.Г. Токаев		

Күні: 06.12.2024 12:56: 04. ЭҚЖ нұсқасы: SimBASE4. ЭЦҚ тексерудің оң нәтижесі